

Äänitteen kesto: 44 min
31 Sotilaallisen valmiuden edellytykset

Litterointimerkinnät

Marko Palokangas:	Haastattelija
Ilkka Tuomisto:	Vastaja
Intro:	Intro
sa-	sana jää kesken
(sana)	epävarmasti kuultu jakso puheessa tai epävarmasti tunnistettu puhuja
(-)	sana, josta ei ole saatu selvää
(--)	useampia sanoja, joista ei ole saatu selvää
, . ? :	kieliopin mukainen välimerkki tai alle 10 sekunnin tauko puheessa

---

[musiikkia 5 s]

Intro: Kuuntelet maanpuolustuskorkeakoulun sotataidon ytimessä podcastia. Jaksoissa sotataidon asiantuntijat keskustelevat ajankohtaisista yhteiskuntaan ja sen turvallisuuteen liittyvistä kysymyksistä.

Marko Palokangas: Tervetuloa kuuntelemaan sotataidon ytimessä podcastia. Käsillä on uusi podcast-sarja ja kantavana teemana tällä kertaa on sodankäynnin laaja-alaisuus. Minä olen sotilasprofessori Marko Palokangas, maanpuolustuskorkeakoulun sotataidon laitokselta ja tällä kertaa kanssani on keskustelemassa everstiluutnantti Ilkka Tuomisto, tervetuloa Ilkka!

Ilkka Tuomisto: Kiitoksia.

Marko Palokangas: Tänään keskustelemme sotilaallisen valmiuden edellytyksistä. Todellinen sotilaallinen valmius luo pidäkkeen, koska hyökkääjä tietää joutuvansa sotimaan yrittäessään yllätyshyökkäystä. Mistä eri osatekijöistä sotilaallinen valmius koostuu? Ja miten sitä voidaan kehittää sekä tehostaa? Mitkä ovat varautumisen ja valmiuden eroavaisuudet? Muun muassa näihin kysymyksiin pureudumme tässä podcastissa.

Tuota syy minkä takia Ilkka Tuomisto on kanssani tänään keskustelemassa on se että hän on aiheen asiantuntija sitäkin kautta että teet omaa sotatieteiden tohtorin väitöstutkimusta aihepiiristä. Kerroppa Ilkka aluksi hieman omasta tutkimusaiheestasi.

Ilkka Tuomisto: Joo kyllä tosiaan valmiustutkimus on se mitä käytännössä teen kylmän sodan ajalta. Eli sen aikakauden sotien jälkeen ja siitä tonne 70-luvun alkuun on se maavoimien valmius, valmiuden kehittyminen ja siinä keskeisenä on ymmärtää se yllätyshyökkäyksen uhka ja miten siihen kyetään välittömästi vastaamaan joka oli erityisesti 60-luvulla nous keskeisimmäksi uhkaksi ja siihen pyrittiin vastaamaan. Toki joutuu käymään ennen sotia olevaa aikakauden koska siellä kumpuaa myös se sotataidon perusta sille kylmän sodan ajalle.

Eli tässä lyhykäisyydessään se mistä aihe on eli yllätyshyökkäys sotataidollisena haasteena.

Marko Palokangas: Niin aihehan on itseasiassa sotataidon historiaa mitä parhaimmillaan kansallista historiaa.

Ilkka Tuomisto: Kyllä joo eli sotataidon historiaa ja tämmöstä niin kun operatiivisesta, taktisesta näkökulmasta. Eli se on sotataidon miten se kehitty ja mikä on se yllätyshyökkäyksen sotataidolliset periaatteet, niin ne on siinä. Ja samalla myös sit se että mikä on se maavoimien valmiuden kehityksen kaari ollu kyseisellä aikakaudella, et mitkä eri asiat on vaikuttanu siihen kehittymiseen. Niin ne tulee siinä tietysti sitten kuvattua myöskin. Tällasilla tulokulmilla.

Marko Palokangas: Olet siinä mielessä joko onnellisessa tai onnettomassa asemassa että ohjaajasi istuu tässä vastakkain nyt keskustelemassa kanssasi. Miltäs se tuntuu?

Ilkka Tuomisto: No onhan tässä tietysti semmonen asetelma että tässähän joutuu vastaamaan varmaan kiperiin kysymyksiin ja samalla sitten joutuu ottaa huomioon että millä tavalla ohjaaja tässä, mihin kiinnittää huomiota niin joutuu palaamaan sitten sinne kirjutuspöydän äärelle että onkohan nyt, ollaanko oikeissa asetelmassa tässä.

Marko Palokangas: No hei Ilkka huoli pois, tää ei oo ohjaustilaisuus. Enemmänkin avataan meidän kuuntelijoille sitä sotatieteellisen tutkimuksen perusteita mitä muun muassa täällä tehdään. Ja nyt sinun tapaus esimerkin kautta, tai sinun aiheesi kautta niin johdatellaan ihmisiä niihin sotataidollisiin perusteisiin.

Tuota sä voit ottaa tän myöskin semmosena ehkä preliminäärinä väitöstilaisuusharjotteluna.

Ilkka Tuomisto: Aina nää on hyviä tilaisuuksia niin testataan omia ajatuksia.

Marko Palokangas: Kyllä. No mä lupaan olla (-) [04:09:0] tässä näin. Tuota hyvä. Kun mainittiin tuossa äsken sana sotataito niin sotataitohan on ehkä oppi sodan voittamisesta jos sen haluaa jollain tavalla tiivistää niin kun kuulijamme hyvin se tietävät varmasti jo, mutta harvoin muistetaan sitä että sotataitoon liittyy myös taito

suorittaa tarvittavat valmistelut sotatoimien suorittamiseksi. Näin melkein ohjesääntökielellä sanottuna. Mitäs tää tarkoittaa?

Ilkka Tuomisto: No kyllä juuri näin. Ja sehän on tavallaan se mun tutkimuksen et miten siihen sotaan valmistaudutaan. Mä en tutki tietenkään sitä niinkään että miten sitten soditaan, mutta tavallaan periaate niin sodit kuin harjoittelet. Tai sitten niin sodit kun on valmistautuminen tehty, miten hyvin se on tehty niin se on se perusta millä lähetään ja toisaalta taas sitten osittain operaatiotaitoa, taktiikkaa on myös valmiuteen liittyvät toimenpiteet mitä esimerkiks kylmän sodan aikana tehtiin sitten että tehostettiin valmiutta ja tän tyyppisesti.

Mutta ennen kaikkea se, ne kaikki valmistautumistyöt, varautuminen, että suunnitelmat ja joukot on olemassa ja materiaalia ja tän tyyppiset asiat on hoidettu niin sieltä on viilattu jokainen kulma pois että se homma tapahtuu mahdollisimman nopeasti. Niin siitähän tässä loppupeleissä on kysymys.

Marko Palokangas: Tartun kahteen asiaan mitä sanoit äsken tuossa hyvin kuvasit sen kokonaisuuden. Sanoit että niin sodit kuin harjoittelet ja sitten myöskin mainitsit tämän tuota peruseriaatteen siitä varautumisen ja valmiuden erosta. Lähetään ensin siitä niin sodit kuin harjoittelet. Mitäs olet mieltä miten esimerkiks Venäjän asevoimat tällä hetkellä sotii Ukrainassa? Sotivatko he niin kun he ovat harjoitelleet vai päinvastoin?

Ilkka Tuomisto: No jos peilaa siihen ja mitä keskusteluja ja mitä ite oon omasta ammattitaidon taustasta venäläisestä doktriinista ymmärrän niin eihän se ainakaan se sotaan lähtö ollu tuota sen doktriinin mukaista. Eli ei ollu tämmönen läpimurtohyökkäyksen kaltanen vaan enemmänkin tämmönen vallotusoperaatio joka ei soveltunu sit siihen tilanteeseen, että se lähtöhän oli vähän epätyypillinen. Ehkä siinä ei ollu sitä ymmärrystä siitä tosiasiallisesta tilanteesta mihin ollaan menossa ja tavallaan varautuminen tai valmistautuminen oli tehty väärillä perusteilla. Se tulee siitä.

Ja nyt sitten niin tää nykyinen tilanne niin tietysti sehän on kulutussodankäyntiä pahimmillaan tällä hetkellä ja se sotataidollisesti näyttäytyy nyt ennen kaikkea esimerkiks tämmösellä syvänä, syvän puolustuksen periaatteita jossa varmaan on pyrkimys temmata jossain vaiheessa alote kun keli ja joukot sen sallii, että kyllä siellä varmaan tällasta asetelmaa haetaan.

Marko Palokangas: Niin puolin ja toisin.

Ilkka Tuomisto: Puolin ja toisin joo. Et se on kyllä ihan tyypillistä toimintaa ja alotteellisuuteen pyritään, mutta siihen on olemassa tietyt vaatimukset että vaikka tahtoa on niin jos ei oo taitoa ja välinettä niin ei se välttämättä sieltä synny sitten.

Ja keli myös vaikuttaa. Että nyt –

Marko Palokangas: Niin olosuhteet.

Ilkka Tuomisto: - niin olosuhteet että eiköhän tossa kohta ruveta näkee että kumpi siellä alotteen kykenee tempaamaan.

Marko Palokangas: Vielä sen verran avataan kuuntelijoille että olosuhteet on laaja käsite joka pitää sisällään siis maantieteelliset tekijät, maasto-olosuhteet.

Ilkka Tuomisto: Kyllä.

Marko Palokangas: Vesistöt, järvet, joet, korkeuserot ja sit sen lisäksi on tietysti vuodenaajat, pimeys, valoisuus, sääolosuhteet.

Ilkka Tuomisto: Kyllä ja tämmönen toimintaolosuhteitten kokonaisuus mitä esimerkiksi omassa tutkimuksessa kyseisen aikakauden, kylmän sodan aikana niin kyllähän siinä se oli se sotilasmaantiede mutta myös se, että minkälainen se poliittinen ympäristö niin kun strateginen ympäristö, miten se vaikuttaa siihen niin ne pitää ottaa huomioon tällasena kokonaisuutena.

Marko Palokangas: Niin yleensä puhutaan Suomen geostrategisesta asemasta, pitää juuri tän kokonaisuuden sisällään.

Mennään sitten hetkeks tonne historian puolelle. Nyt kun olet nimenomaan kylmän sodan aikakautta tutkimassa ja perehtynyt siihen hyvin laajasti alkuperäisaineiston ja arkistomateriaalin ja aikalaiskuvausten ja kertomusten kautta, niin miten näät Suomen sotilaallisen valmiuden kehityksen ehkä sieltä jo sieltä itsenäisyyden aikakauden alusta siihen kylmään sotaan ja sitten kenties siitä eteenpäin nykypäivään? Onks siinä jonkinlaisia trendejä havaittavissa, nousuja, laskuja, valmiuden kohoamista tai merkityksen tuota korottamista tai laskua johonkin suuntaan?

Ilkka Tuomisto: On, on ihan selkeesti että se ei oo tasanen käyrä tai viiva, vaan tuota niin on nähtävissä tavallaan semmosta kolme valmiuden nousukautta tässä Suomen itsenäisyyden historiassa. Että itsenäistymisen jälkeen 30-luvulla tuolla Kannaksella koettiin uhkaksi se että puna-armeijan motomekanisoidut joukot jotka oli kehittynyt vaarallisen voimakkaasti siihen niin nähtiin että ne kykenee sieltä tulemaan perusvalmiudesta hyvinkin nopeasti Kannakselle. Ja sitä varten oli kehitettiin suojajoukot sitten Kannakselle 30-luvulla.

Ja tää oli se ensimmäinen nousukausi.

Marko Palokangas: Avaappas hieman sitä mitä tarkoittaa perusvalmius?

Ilkka Tuomisto: No se on se varuskunnissa oleva valmiudessa oleva joukko joka, jolla on kykyä toteuttaa tehtäviä tuntiluokassa käytännössä. Elikkä se on heti käytettävissä. Täähän eroaa siitä että on olemassa sitten joukkoja jotka saadaan osittaisella liikekannallepanolla tai liikekannallepanolla sitten tuota perustettua lisää. Ja täähän ei tietenkään oo perusvalmiutta vaan se tarvii aikaa ja perusvalmiudessa olevat joukot niin niitten kyky toteuttaa tehtäviä on hyvinkin nopea. Ja tuota sitä varten sitä kehitettiin tuolla niin itänaapurissa Neuvostoliitossa kun sitten Suomessakin.

Marko Palokangas: Ja tässä varmasti on syy siihen minkä takia kun katsoo karttaa niin Neuvostoliiton joukot sillon 30-luvulla tai varuskunnat ja sitten toisaalta Suomen varuskunnat ja niin sanotut korppivaruskunnat oli sijoitettu tuohon rajan tuntumaan hyvin lähelle pitkin koko itärajaa, eikö näin?

Ilkka Tuomisto: Kyllä joo suojajoukkojen pääosa oli todella korkeassa valmiudessa Kannaksella juuri tämän Neuvostoliiton uhkan takia. Että siellä saatiin kehitettyä sitä puna-armeijaa sillä tavalla että se tieto oli että kyky on sen kaltanen että sieltä voidaan tulla esimerkiksi tuota jonkun tämmösen suuremman harjotuksen hämäyksen turvin ja alottaa se. Ja sen vuoksi varuskunnissa piti olla tuntiluokan valmius. Ja siellä oli myös sitten nää suojeluskuntajoukot jolla sitten kyettiin täydentämään nopeesti sitä suojajoukkojen kärkilähtöä sitten sillä tavalla että saatiin mahdollisimman nopeasti tällaseen viivytykselliseen taisteluun luotua edellytykset, jolla suojataan sitten päävoimien liikekannallepano ja keskittäminen sinne mihin tarvitaan.

Tää olisi perustaltaan se suoritus mitä haettiin.

Marko Palokangas: Niinsanottu suojajoukkoperiaate.

Ilkka Tuomisto: Suojajoukkoperiaate.

Marko Palokangas: Kyllä. Tuota no mites nyt 30-luvulta sitten niin Suomi päätyy erinäisten mutkien ja hyvin vaikean maailmantilanteen kautta sotaan. Täytyy muistaa että 20 – 30 –luvulla niin meidän kansallinen ehkä sanotaan että sotataidollinen doktriini perustui hyvin vahvasti saksalaisten luomaan ja jääkäri liikkeen mukanaan tuomaan hyökkäyksellisyyteen. Suomi lähti talvisotaan hyökkäysopein mutta joutuikin puolustautumaan.

Ilkka Tuomisto: Kyllä. Ja –

Marko Palokangas: Ja sitten taas ehkä jatkosodassa niin kun lähdettiin korjaamaan sitä niinsanottua vääryyttä alueluovutusten ja muiden talvisodan lopputuloksen kautta niin oltiin ehkä enemmänkin varauduttu jopa puolustautumaan. Sit lähdettiin hyökkäämään. Miltä tää näyttää sotataidollisesti noin valmiuden näkökulmasta?

Ilkka Tuomisto: No valmiuden näkökulmasta tietysti siinä on sanottava tää vuoden -40 Moskovan välirauha-aika jonka ei maavoimissa ei juurikaan se valmius päässy notkahtamaan vaan oli käytännössä noin 100 000 maavoimien joukkoja. Niin näissä mainitsit aikaisemmin nää korpivaruskunnat, pitkin uutta sitä Moskovan rauhan rajaa ja siellä oli myös korkea valmius. Eli siellä oli etummaisiet joukot muutaman tunnin valmiudessa ja sitten siellä seuraavassa täällä varuskuntien luona niin tuota sitten oli seuraava porras tavallaan valmiudessa. Ja linnottaminen ja tällänen kuulu tietysti siihen eli valmistauduttiin että mikäli Neuvostoliitto päättää jatkaa hyökkäystä niin oli tuota niin välirauhan aikana oli korkea valmius ja tää oli myös semmonen mikä kylmän sodan aikana näitä jotka oli kokenu tämän niin ne ymmärsi että mitä se valmius tarkoittaa. Elikkä tää on yks osa, että mikä kanto sitten myös siihen kylmän sodan ajan sotataitoon ja näitten operaatikkojen ymmärykseen valmiudesta, niin se 30-luvun valmius ja sitten välirauhan ajan valmius.

Ja siitä oli helppo lähteä sitten tuota niin kyllä hyökkäykseen sellasesta asetelmasta että täydennettiin sitten siihen yli 400 000 hyvin nopeassa tahdissa. Eli liikekannallepanojärjestelmä oli myös siinä välirauhan aikana hiottu äärimmilleen ja se oli itseasiassa aika nopea rykäsy sitten se kun saatiin täydennettyä niin kenttäarmeija.

Marko Palokangas: No nyt tuota jos katsoo viime sotia kokonaisuutena eli talvi- ja jatkosotaa niin minkälaisia oppeja näät että kylmänsodan ajalle tulee? Mainitsit muutaman jo tässä mutta valmiuden tai varautumisen näkökulmasta, mitkä ne keskeiset opit sinun mielestä oli?

Ilkka Tuomisto: No semmonen mitä ainakin tulee mieleen heti niin on se että se rauhan ajan organisaation pitää olla mahdollisimman lähellä sitä sodan ajan organisaatioo. Elikkä siihen luotiin edellytykset että siinä ei tarvis hirveesti tehdä muutoksia ja myös sitten vähän voisin sanoa että kantapään kautta myös ymmärrettiin se että ne johtosuhteet pitää olla myös mahdollisimman selkeät tällasessa nopeassa tilanteessa. Ja tällaset sieltä keskustelujen kautta nousee hyvinkin esille.

Ja kaikki tällänen millä kyetään nopeuttamaan toimia niin on että materiaali on valmiina, suunnitelmat on valmiina ja tuota niihin ei oo aikaa sitten. Mut sit mä korostaisin myös sitä henkilöstöpuolta, elikkä se välitön valmius on kuitenkin käytännössä varusmiesten varassa. Jossa sitten on tietysti se kaaderihenkilöstö, henkilökunta on johtajina, mutta se suuri massa tulee siellä varuskunnissa olevista varusmiehistä. Ja myös sitten niitä täydennetään tällasilla sopimusreserviläisillä. Kylmänsodan aikana kehitettiin tällänen järjestelmä missä sopimusreserviläisillä täydennetään tätä suojajoukkojen kärkilähtöä.

Marko Palokangas: Tää on hyvä pointti koska siis moni saattaa kuvitella et se on ihan 2000-luvun keksintö hyödyntää ikään kuin avainreserviläisiä korkeampaa valmiuteen. Mut se on todella tuotu jo mallinna ja oppina sillon kylmän sodan aikana.

Ilkka Tuomisto: Ja eikä se edes ole kylmänsodan ajan keksintö vaan se oli –

Marko Palokangas: Vaan –

Ilkka Tuomisto: - 30-luvun elikkä kyl Kannaksella oli tämmönen disponibiliateettijärjestelmä jossa oli tietyt valikoidut upseerit ja keskeiset henkilöt ketkä oli sitten valmiudessa tulemaan täydentämään tätä varuskunnissa olevaa kaaderijoukkoja joka siis perustu henkilökuntaan ja varusmiehiin. Ja korostan että varusmiehet olivat kahden kuukauden jälkeen arvioitiin että heitä kyetään käyttämään valmiudellisiin taistelutehtäviin. Ja siihen se koko homma perustui.

Marko Palokangas: Ja tässähän on nyt se suuri ero ammattiasevoimiin tai ammattiarmeijaan kuten kansankielellä sanotaan, että siellä se ammattijoukko, palkattu henkilöstö muodostaa sen rungon joka lähtee sitten tarvittaessa puolustamaan tai hyökkäämään ja asevelvollisuusarmeijassa se on niin kun sanoit hyvin niin se on varusmiehistä koostuva. Eli asevelvollisista reserviläisistä koostuva kokonaisuus jota sitten johtaa meidän palkattu henkilöstö.

Ilkka Tuomisto: Kyllä.

Marko Palokangas: Täs ei tähänkään päivään mennessä oo tullu hirveetä muutosta.

Ilkka Tuomisto: Mä sanoisin näin että meillä ne samat premissit, lähtötekijät oli 30-luvulla kylmänsodan aikana ja tälläkin hetkellä. Ja se perustuu tähän meidän yleiseen asevelvollisuuteen ja tähän et meil on se kaaderijoukko ja sitten laajennettavissa oleva järjestelmä liikekannallepanon kautta ja siitä tavallaan järjestelystä, puolustusjärjestelmän niistä perustekijöistä tää valmiuskin pitää ottaa irti, että mitä siitä järjestelmästä saa. Meillä ei ole ammattiarmeijaa. Ei meillä ole tällasta Sveitsin tapasta malliakaan. Itseasiassa näihtähän selvitettiin sillon sotien jälkeen niin puolustusrevisio joka luovutti sitten siinä vuonna -49 oman mietintönsä niin kyllä he olivat tässä laaja-alasessa, tää oli tämmönen parlamentaarinen ja sotilaita oli siinä myös mukana tässä revisiossa niin ne selvitti kyllä nää et muutetaanko se järjestelmä jollain tavalla ja kyllä siinä päädyttiin samaan järjestelmään mikä oli 30-luvulla eli aluejärjestelmällä vahvennettu kaaderijärjestelmä oli se mihin päädyttiin. Sveitsin malli huomioitiin, sotilas- tai ammattiarmeija huomioitiin. Näihin ei kuitenkaan päädytty ja raha on varmaan ollu yks semmonen tässä näin myös tekijänä. Et tunnistettiin ne rajotteet mutta hyvä että tähän päädyttiin koska kyllä tää järjestelmässä on myös omat etunsa.

Marko Palokangas: Kyllä. Ja se on osoittanut myöskin toimivuutensa. Tuota nyt kun mainitsit tän puolustusrevision niin siinä on hyvä tietynlainen ajankohta tai ajan

hetki, aikaikkuna siihen miten se lähtee sitten kylmänsodan aikana tää suomalainen puolustusjärjestelmä, Suomen puolustusperiaate kehittymään. Puolustusrevision aikaan tosiaan niin kun Ilkka tossa hyvin mainitsi niin selvitettiin erilaisia vaihtoehtoja ja sieltä nousi esille tällainen alueellisen puolustuksen aluevastuun hyödyntäminen osana tuota Suomen puolustusjärjestelmää. Siitä alkoi itseasiassa pitkä ideointivaihe 50-luvulla jossa 1952 lähtien kun siirryttiin prikaatinkokoonpanoihin niin lähdettiin ideoimaan ja kokeilemaan ja kehittämään sitä ensin ehkä piirustuspöydällä ja vihreän (-) [20:27:4] ääressä mut sitten vietiin jo käytännön kokeiluihin tuonne 60-luvulle (-) alueellisen puolustuksen periaatteet. Siihen liittyy voimakkaasti juuri erilaisten joukkotyyppien käyttö ja tehtävät. Eli yleisjoukot olivat ne niinsanotut nykyajan operatiiviset kärkijoukot ja paikallisjoukot oli taas sitten se matto jonka päällä yleisjoukot operoivat niin minkälainen näkemys sinulla on tästä että yleisjoukot, paikallisjoukot, osa siellä oli epätavanomaista sodankäyntiä harrastavia sissikoulutuksen saaneita niin miten se vastas tähän silloiseen uhkakuvaan joka oli tietysti, se voidaan sanoa hyvin tänä päivänä ainakin ääneen, että se pahin uhka oli idästä ja se oli Neuvostoliiton asevoimat niin miten se vastas siihen silloiseen uhkakuvaan?

Ilkka Tuomisto: Se vastas erinomaisella tavalla ja tää on syytä ymmärtää tänäkin päivänä. Eli siin oli järjestelmä rakennettiin sillä tavalla että sillä oli kyky välittömästi vastata tällaiseen yllätyshyökkäyksen uhkaan joka oli se perusta sille suunnitelulle. Mutta ymmärrettiin myös että sen jatkona voi tulla myös tällainen laaja-alanen hyökkäys. Ja sitäkin varten piti olla olemassa järjestelyt kunnossa. Eli tällainen varuskunnissa oleva väliön valmius vastasi siihen yllätyshyökkäyksen uhkaan ja siihen kyettiin ne suojajoukot sitten niitten perustamisjärjestelyjä kehitettiin, mut sitten tuli niin kun mainitsit tän nää paikallisjoukot ja siinähan tavallaan jos mietitään pidäkkeen näkökulmasta niin se taas oli nimenomaan sitä maan valloittamista vastaan oleva tekijä. Eli tällainen köyhän miehen pelote, että vaikka siitä päästäis läpi ja saatais alueita haltuun niin tappioita tulis väistämättä tällaisen järjestelmän kautta. Ja myös sitten oli siellä sen liikekannallepanon kautta perustettavissa tällainen laajempi voima jolla kyettäis sitten tempaamaan alote ja tekemään se paikallinen tai alueellinen ratkasu olla päästäis sitten strategisessa mielessä edullisempaan asetelmaan.

Eliikkä nää edelleenkin on ajankohtaisia. Pitää olla se valmius näyttää se, osottaa ja olla kyky alottaa nopeasti. Se on tietynlainen pidäke niitä yllätyksellisyyttä varten. Sitten pitää olla tällainen pidäke sitä että vastustaja ymmärtää sen että tappioita tulee kumulatiivisesti ja väistämättä paljon. Ja sitten myös se että sieltä saattaa tulla isompikin moukari. Niin nää oikeestaan on ne ihan perusajatus tässä koko oli silloin ja vois sanoa että kyllä se edelleenkin pätee. Eliikkä koko se uhkan eri mahdollisuudet ja jokaiseen pitää olla työkalu vastata.

Marko Palokangas: No Suomi on aina hyvin tarkasti seurannu tietysti tuota naapurin asevoimien toimintaa, toimepiteitä, valmiuden kehittymistä tai kykyä operaatioihin, kykyä sodankäyntiin. On se sitten materiaalista, henkistä, mitä tahansa taidollista

kykyä. Meillä on kylmän sodan ajalta ikäviä esimerkkejä ulkomailta jotka tietysti on ainakin Suomessa aiheuttanut myöskin sitten korjaustoimenpiteitä tai sellaisia valmiuteen liittyviä uudistuksia tai kehittämisiä ja mä mainitsen tässä nyt yhden joka on varmasti kylmän sodan ajan ehkä kriittisin vaihe niin tuo vuosi 1968. Eli Euroopan hullu vuosi jollon Neuvostoliitto yhdessä Varsovan liiton joukkojen kanssa lähti tuota tukahduttamaan ihmiskasvoista kommunismia tuonne Tsekkoslovakiaan ja teki hyvin tämmösen taitavan jopa vois sanoa että lääketieteellisin termin kirurgisen kaappaushyökkäyksen Prahaan. Miten tuo Euroopan hullu vuosi muutti ajattelutapaa Suomessa ja herättiinkö täällä jotenkin kasakan nauruun että hetkinen, onko meillä samanlainen valmius?

Ilkka Tuomisto: Mä sanoisin että ei herätty kasakan nauruun. Vaan kyllä se oli oikeestaan 60-luvun alusta lähtien systemaattisesti tän tyyppistä uhkaa vastaan alotettiin tai kehitty se järjestelmä mitä oli alotettu siellä 50-luvun puolella toki jo mutta edelleen kehittyi ja ymmärrys tän tyyppisestä uhkasta oli selkeä. Ja harjotustoiminta, valmistelut oli tähtäs tämmöseen ja mitä on sitten esimerkiksi -66 valmiusilmoituksista kattonu ja minkälaisis koettiin tän tyyppistä uhkaa vasten se valmius niin kyllä se maavoimissa kauttaaltaan pidettiin tällasena hyvänä ja meil on käytännös semmonen 30 000 tuota niin oli tämmönen ihan sanotaanko 36 tunnin luokassa oleva joukko joka ois ollu se suojajoukkojen kärki.

Ja ne harjotteli ilman näitä sopimusreserviläisiä niin juuri tän tyyppistä uhkaa vastaan. Se oli peruslähtökohta, että nopeasti varuskunnista esimerkiksi lentokentät mitkä oli Tsekkoslovakiassakin se kohde mihin maahanlaskujoukot mitkä otti haltuun. Ja sitten pääkaupunkiseudun suojaus ja tämmöset niin kyllä se oli sitä ihan, kyl siihen varauduttiin. Ja tavallaan se että mielenkiintosta on se, että siitä tosiaan käytettiin nimeä kaappaushyökkäys ja sitten kun se siitä saatiin vaan sit näyte et näin se sitten tapahtuu.

Marko Palokangas: Niin käytännössä.

Ilkka Tuomisto: Käytännössä. Ja se oli ehkä tietysti jossain määrin huolestuttavaa että oikeasti Neuvostoliitto toteutti sen, et sehän oli poliittista johtoa myöten suuri tuota niin pettymys. Ja kauhistuskin. Mutta kyllä sotilaat semmoseen oli varautunu.

Marko Palokangas: Joo tuota mainitsit että ensin käytettiin sanaa kaappaushyökkäys, se oli tosiaan 60-luvun kenttäohjesäännön yleisen osan luonnoksessa se oli kaappaushyökkäys. Sitten kun uusi kenttäohjesääntö -73 julkastiin nimenomaan tähän alueelliseen puolustusjärjestelmään ja alueelliseen puolustusperiaatteeseen liittyen niin se olikin muuttunu yhtäkkiä yllätyshyökkäykseksi. Ja tais olla välissä versio -69 jossa mainittiin sanalla kaappauksenomainen yllätyshyökkäys. Minkä takia käsitteitä veivattiin edes takas, oliko siinä jotain poliittista herkkyyttä vai?

Ilkka Tuomisto: Yleiset syyt. Sanoisin näin. Eli tuota kyllä siinä tultiin ulos esimerkiksi ruotoväessä niin vuonna silloin tällaisen kaappaushyökkäyksenä. Se oli –

Marko Palokangas: Everstiluutnantti Juhani Ruutu kirjotti.

Ilkka Tuomisto: Kyllä juuri näin.

Marko Palokangas: Veret seisauttavan artikkelin jossa näky maahanlaskuoperaatiosta kuva. Laskuvarjot laskeutuvat jonnekin päin.

Ilkka Tuomisto: Kyllä ja tuota ei tarvii olla kovinkaan perehtynyt asioihin että osas yhdistää tän Neuvostoliittoon ja se että siitä ois käytetty sitten ohjesääntötasalla tätä jo julki tullutta termiä niin se vaihettiin neutraalimpaan yllätyshyökkäystermiin. Jota oli käytetty tietysti aikasemminkin. Ja ne oli tavallaan siinä 60-luvulla hyvin rinnakkaisia et puhuttiin välillä yllätyksestä ja kaappauksen omaisesta hyökkäyksestä ja tää oli nyt se mikä siihen -73 ohjesääntöön. Mut sieltä oli niistä luonnosversioista vedetty tosiaan se kaappaus sitten ylitte ja siihen oli kirjailtu että tää vaihdetaan nyt yllätyshyökkäykseksi niin. Ja tällaisia mielenkiintoisia asioita.

Marko Palokangas: Poliittista sematiikkaa.

Ilkka Tuomisto: Kyllä juuri näin.

Marko Palokangas: Tuota no sitten uhkakuva ehkä 70 – 80 –luvulla säilyi jokseenkin ennallaan edelleenkin se Neuvostoliiton asevoimien uhka on olemassa, se tiedostetaan. Mutta kun tullaan vuoteen -90 ja -91 niin alkaa uusi hullu kausi Euroopassa ja kuten tiedetään niin se päättyy Neuvostoliiton hajoamiseen. Ja samalla ehkä maailmalla ja etenkin täällä tuota pohjolassa ja sitten tuossa Itä-Euroopassa niin katsotaan että se pahin uhkakuva on yhtäkkiä hävinnyt. Miten sen jälkeen valmius muuttuu nyt ennenkaikkea Suomessa sotilaallinen valmius nähtiinkö siinä selvä muutos tai lasku tai joku muu trendi kun Neuvostoliitto hajosi? Uhkakuva tavallaan se pahin uhkakuva hetkeksi ei nyt poistunu mutta ainakin tuota heikkeni.

Ilkka Tuomisto: Joo siinä tietysti jos mennään sinne 60-luvulle arvioitiin et se yllätyshyökkäys et ennakkovarotus saatais siitä ehkä kahdessa vuorokaudessa. Niin kyllä se siellä jo 80-luvulla muuttu siihen että arvioitiin että saadaan ennakkovarotus viikossa. Joka tietysti laski tavallaan hiukan sitä valmiudelta edellytettäviä asioita verrattuna kahteen vuorokauteen. Ja 90-luku näyttäyty sitten että ehkä joskus vuoden päästä saattaa joku hyökätä tänne. Elikkä se tavallaan sehän oli omiaan sitten laskemaan edelleen sitä.

Toki täytyy muistaa että tällaiset valmiusprikaatit ja tällaiset tätä konseptia tietysti kehitettiin 90-luvulla ja se tuli siellä 2000-luvun puolella sitten että ei sitä missään

tapauksessa maavoimissakaan täysin unohdettu, mutta kyllä siinä tuota se valmiuden vaatimus keskeisesti laski. Ja perustuen tähän uhkakuvaan.

Marko Palokangas: Niin oikeestaan tää valmiuttahan voi katsoa siitähän näkökulmasta et se on valmius on vaste joka perustuu aikaan.

Ilkka Tuomisto: Kyllä.

Marko Palokangas: Eli juuri siihen tarvittavaan aikaan tehdä joko osittainen liikekannallepano, täydellinen liikekannallepano, siirtää ne joukot sinne ensimmäiseen tehtävään. Ja nyt kun mainitsit sanan ennakkovarotus niin sehän tarkoittaa siis sotilastiedusteluun ja ylipäätään tiedustelun tuottamaa tilannekuvaa josta sitten päättäjille tilanneymmärryksenä kerrotaan että nyt näyttää siltä että kuukauden tai neljän kuukauden kuluessa tulemme kohtaamaan sotilaallisia toimenpiteitä, jopa hyökkäyksen Suomea kohtaan. Ja nyt kun sanoit että se muuttu se aikavaste huomattavasti pidemmäksi ja uskottiin myöskin siihen että sotilastiedustelu pystyy tuottamaan sen ennakkovarotuksen riittävän ajoissa niin aiheuttiks tää jollain tavalla semmosta ehkä hieman jopa passiivisuutta siihen valmiuteen? Joku on aikanaa leikillisesti sanonu että Suomessakin ehkä 90-luvulla niin keksittiin neljäs taistelulaji, passiivisuus niin miten näet tämän?

Ilkka Tuomisto: No herpaantu ja tavallaan unohettiin esimerkiks perusasioina se että missä se materiaali pitää olla et se on nopeasti käyttöön otettavissa ja se mikä jo itseasiassa kylmän sodan aikanakin tuli ilmi tää kustannusten säästö, että viedään keskusvarastoille materiaali. Se on siellä keskitetysti helpommin huolettavissa, ylläpidettävissä. Mutta ymmärretään varmaan se että se ei yksittäisiltä keskusvarastoilta ole sit kovin nopeasti niille joukoille jaossa. Niin tää on mun mielestä yks semmonen keskeinen juttu mikä tavallaan se herpaantuminen aiheutti. Että kustannusten säästämiseksi tehtiin tällanen ja myöskin siirryttiin kahteen saapumiserään joka oli jo 30-luvulla ja kylmän sodan aikana tarkasteltiin tätä saapumiseräjärjestelmää ja kolmen saapumiserän malli todettiin joka kerta että se takaa parhaan valmiuden. Ja kahden saapumiserän malli oli perusteltavissa kustannussäästöillä.

Ja nää on ne keskeiset se henkilöstö ja materiaalin käyttöön saanti niin ne oli semmosia et nää samat teemat, nää samat keskusteluaiheet on toistunu siis 20-luvulla, 50-60-luvuilla kun on tarkasteltu että miten tätää kehitetään ja yleensä siellä on ollu aina se raha, puolustusministeriö esittäny tällasta ja operaatikot sit sanonu et tää laskee valmiutta. Että esimerkiks tän materiaalin siirtäminen ja nää on semmosia aiheita et pitäs aina muistaa se että tuota kun tehdään tämmösiä, tällasia kustannussäästöä niin se että mitä se tarkoittaa sitten valmiuden näkökulmasta niin.

Marko Palokangas: Täs on viimesen vuoden aikana aika monta kertaa sanottu ääneen se ja nyt jopa ihan poliittisten päättäjienkin suulla, että valmius ja varautuminen maksaa mutta vapaus on korvaamatonta. Ehkä tää Venäjän

hyökkäyssota Ukrainassa on osoittanut sen että valmiudella ja siihen panostamisella niin myöskin voidaan tuoda taata se kansallinen koskemattomuus, suveriniteetti paremmin kuin sillä että ajetaan alas ja otetaan isku vastaan ja sit vasta ruvetaan toimenpiteisiin. Yleensä se on vähän myöhästä siinä vaiheessa kun jo soditaan niin alkaa sitä valmiutta rakentamaan. Tai vois sanoa jopa totaalisen –

Ilkka Tuomisto: Sillon ollaan myöhässä. Eli sillon ei oo sotataidollisesti osattu tehdä kyllä asioita oikein. Elikkä se että miten valmistaudutaan sotaan niin se on lähes yhtä tärkeä kun se että miten sitten siinä sodassa toimitaan. Että se on periaatteessa sitten käytössä olevilla joukoilla toteutetaan mitä kyetään, mutta tuota jos ei niitä ole niitä joukkoja käytettävissä ja sillä materiaalia niin se homma loppuu aika lyhyeen siinä vaiheessa.

Marko Palokangas: Niin se on reagoivaa sotataitoa ja taas proaktiivinen sotataito on se jolla yleensä sotia sitten voitetaan tai jopa tuota saavutetaan parempaa menestystä. Tuota tähän loppuun pari aihetta vielä on pakko ottaa tuohon 2000-luvun alkuun yks pointti kiinni ja se on toi uhkakuvan muuttuminen ehkä enemmänkin tällaseksi nopeaksi asejärjestelmien ja erilaisten asetekniikan kehittymisestä johtuvien syiden vuoksi niin tämmöseen strategiseen iskuun eli lamautetaan yhteiskunnan elintärkeät toiminnot iskemällä ohjuksilla maalta, mereltä ja ilmasta. Ja sillä pyritään saamaan ikään kun se ensimmäinen alote ja ratkasu aikaseksi ja vasta sitten käyttää kenties esimerkiks maajoukkoja vallotukseen tai hyökkäykseen. Ja nyt kun katsoo tän päivän tilannetta Ukrainassa ja etenkin tuota helmikuun 24. päivä 2022 jollon Venäjän asevoimat alotti sen hyökkäyksen. Sehän alkoi tämmösellä strategisella tuli-iskulla. Mut se kesti hyvin lyhyen aikaa. Ja nyt sitten ollaan jumiuduttu siihen aiemmin mainitsemaasi kulutusotaan tai jopa ehkä enemmänkin tuhoamiskulutussotaan siellä.

Miten tuota tää strateginen isku ja se uhkamalli heijastu sitten Suomen valmiuteen? Sotilaalliseen valmiuteen?

Ilkka Tuomisto: Edelleen itsehän olin sillon sitä luokkaa varusmiehenä ja koulutettiin sillon täällä kadettikoulussa ja valmiustuin juuri tähän, tän kaltaseen uhkaympäristöön. Ja tottakai siihen, se oli siellä varauduttiin tämmöseen koulutuksessa ja tuota niin toki sitä ehkä sillä tavalla ymmärretty kuitenkin tuolla, mä peilaan nyt siihen omaan kokemukseen. Et se joukko-osastoissa niin kyl mä sanoisin näin että valmius vähän oli semmonen et se haittas sitä tehokasta koulutustoimintaa. Jos tällä tavalla vois asian kuvata. Elikkä sanoisinko näin et se kulttuuri oli kuitenkin omasta näkökulmasta nyt nuorena yliluutnanttina niin kyl se tavallaan organisaatio oli kuitenkin enemmän maavoimissa menny semmoseks koulutusorganisaatioksi. Ja tää toki siinä oli näitä valmiusharjoitteita sillonkin. Ja tuota että, ja ehkä itelle se ei näyttäytyny sillon, nyt peilaan ihan täysin omasta näkökulmasta. Et se ei sillä tavalla näyttäytyny mut jälkikäteen oon sen kuitenkin hahmottanu että toki se ei oo kadonnu tämmönen kaappauksen omainen strateginen isku jolla pyritään lamauttamaan päätöksen teko ja saamaan sitten se hyvinkin

nopeesti se kohteena oleva valtio sitten taipumaan. Sehän on tämmösen poliittisen painostuksen jatke käytännössä.

Marko Palokangas: Ja nyt kun tämän sanoit niin maailmassa herättiin jonkinlaiseen kasakan nauruun vuonna 2014 kun Venäjän asevoimat ei silloin vielä virallisesti mutta käytännössä miehitti Ukrainan Krimin niemimaan näillä niin sanotuilla pienillä vihreillä miehillä. Tunnuksettomilla sotilailta. Maailmassa ehkä viimeistään silloin ainakin monessakin jopa poliittisessa päätöksen teossa niin havaittiin että hetkinen sodan käynti ei oookkaan välttämättä aina sitä et sieltä tulee ne tunnukselliset joukot vaan käytetään tätä hybridisodankäynnin, laaja-alaisen vaikuttamisen eri keinoja poliittisella, strategisella, operatiivisella, taktisella tasalla. Ja sitten tuota liitetään siihen kaikki mukaan. Talous, energia, muut ja niillä kiristäminen.

Täs on itseasiassa kun katsoo Venäjän toimintaa niin hyvin taitavasti rakennettu parikymmentä vuotta tätä asetelmaa saada haluttu kohdemaata tai valtio alistumaan siihen tahtoon ilman että edes joudutaan käyttämään massiivista sotilaallista voimaa. Niin kun esimerkiksi tästä Ukrainan Krimin niemimaan vallottamisesta tai miehittämisestä tapahtui. Kuitenkaan ei välttämättä herätty ihan siihen kovaan todellisuuteen, paitsi Puolustusvoimissa.

Ilkka Tuomisto: Niin ja maavoimissa ennenkaikkea. Eli puhuin aluksi siitä että ensimmäinen valmiuden tämmönen nousukausi yli 30-luvulla ja sitten 50-luvulta, 50-60-luki oli se toinen nousukausi missä kehitettiin ja sillä menttiin siihen kylmän sodan päätteeseen. Ja kyllähän tää kolmas nousukausi niin sen katalyytti ja taitekohta on vuosi 2014. Erityisesti maavoimissa jossa tavallaan palattiin niihin perusasioihin äärelle.

Äsken puhuttiin tästä strategisen iskun ennaltaehkäisystä, torjunnasta. Niin ei niitä oltu unohdettu tavallaan mut nyt se terävöity ja kyllä ne Helsingin sanomistakin jostain sen jälkeisiltä ajoilta luettavissa olevat maavoimien viestinnälliset ulostulos, että koulutusorganisaatiosta valmiusorganisaation suuntaan. Pitää ottaa varusmiehet käyttöön. Näitä valmiusyksiköitä ja tällasia ruvettiin. Elikkä taas se mikä on unohtunu että varusmiehiä voidaan käyttää tällasena sotilaallisen maanpuolustuksen ensivasteena. Niin se taas aktivoitu eli ja monessa asiassa palattiin taas niihin sotataidollisiin periaatteisiin mitkä oli 30-luvulla ymmärretty ja uudestaan sitten rakennettu siihen 50-60-luvun järjestelmään. Niin nehän sitten sieltä sitten aktivoitu ja terävöity sitten et jos siinä oli se 90-luvun, 2000-luvun alun pieni herpaantuminen niin ne palattiin ja nyt ollaan kyllä taas näitten asioiden kanssa oikeissa asennoissa. Ja uhka siis Krimi näytti sen yllätyshyökkäyksen uhkan, et mitä se on.

Marko Palokangas: No nyt sitten vuodet 2022 ja 2023 jota nyt elämme niin ovat osoittaneet kyllä sen että edelleenkin sotataidolliset periaatteet ovat olemassa. Ja kun katsotaan niitä valmiuden edellyttämiä sotataidollisia periaatteita mitä tässä

keskustelussa on nyt tullu hyvin esille, eli rauhan ajan organisaation pitää olla mahdollisimman lähellä sodan ajan kokoonpanoa niin kun sanoit.

Ilkka Tuomisto: Kyllä.

Marko Palokangas: RA on yhtä kuin SA. Vanha mantra.

Ilkka Tuomisto: Juuri näin.

Marko Palokangas: Sitten selkeät johtosuhteet ja valmiuden säätelytoimet. Materiaalilogistiikan valmius. Perustamisen nopeus, varmuus ja yksinkertaisuus. Ja yhteiskunnan tuen varmistaminen tälle kaikelle.

Ilkka Tuomisto: Kokonaisuudessaan joo.

Marko Palokangas: Miten Ilkka viimeiseksi ja loppuun niin miten nyt Suomi puolustusliitto Naton jäsenenä on tänä päivänä valmistautunut ja varautunut siihen pahimpaan uhkaan?

Ilkka Tuomisto: Pahimpaan uhkaan on hyvin varauduttu ja Naton kautta nyt optimoidaan vielä tämä asia. Me saadaan hyviä suorituskykyjä ja me täydennetään Naton toimintaa, mutta ennenkaikkea sieltä on kyllä saatavissa myös meille ja ollaan me ehkä nyt sen ydinasesateenvarjon alla myös tässä joka ennenkaikkea luo sitä pidäkettä mitä tässä haetaan. Eli se parantaa meidän pidäkettä. Sen takia tässä Puolustusvoimissa töitä tehdään että se pidäke on sen kaltanen että tänne ei hyökkäystä sitten tule. Se pitää osoittaa.

Marko Palokangas: Juuri näin. Tuota ehkä tähän on hyvä päättää erinomainen keskustelu valmiudesta. Sanottakoon vielä kaikille kuulijoillekin tähän loppuun että valmius ja varautuminen eivät ole viranomaisten vastuulla oleva asia, ei varsinkaan Puolustusvoimien yksin vastuulla oleva asia. Se koskettaa meitä kaikkia ja se on jakamaton vastuu. Valmius ja varautuminen lähtee myöskin yksilöistä niin kun Ilkka toi tuossa hyvin esille. Ilkka Tuomisto, suuret kiitokset asiantuntemuksesi tuomisesta tähän podcastiin ja tuota me jatkamme tällä teemalla sodankäynnin laaja-alaisuuden tarkastelua muissa jaksoissa. Kiitoksia Ilkka.

Ilkka Tuomisto: Kiitoksia.

[musiikkia 13 s]